

УДК 378.147:811

О.Е. Можаровська
м. Вінниця, Україна

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ АВТОМОБІЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Постановка проблеми. Модернізація суспільного розвитку в Україні потребує оновлення системи освіти. На сучасному етапі, коли соціально-економічна ситуація в Україні знаходиться в стані перманентних трансформацій і змін, як ніколи зростає потреба в нестандартно мислячих творчих особистостях, потреба у творчій активності фахівця, в його умінні оцінювати, конструювати, раціоналізувати. Вирішення цієї проблеми багато в чому залежить від змісту і методики навчання майбутніх фахівців. Сучасний стан суспільства та умови інтеграції України до Європейського простору підвищують вимоги до майбутніх фахівців, які передбачають не лише високий рівень знань і вмінь за фахом, але й володіння іноземною мовою. Іншомовне навчання стає невід'ємним компонентом освіти, а володіння іноземною мовою — не лише показником високого культурного рівня, а й запорукою успішної професійної діяльності. З огляду на це, проблема формування іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей набула особливої актуальності й стала предметом наукових досліджень.

Потреба у підготовці освіченого, компетентного фахівця технічного профілю, відсутність наукових і методичних розробок щодо формування іншомовної професійної комунікативної компетентності засобами сучасних технологій зумовили вибір теми дослідження.

Нині значна кількість українських та зарубіжних науковців досліджують питання впровадження інноваційних технологій у навчальний процес. Зокрема велика кількість праць стосується використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій у навчанні. Реалізації цього пріоритету в освіті сприяють саме педагогічні інновації та інтерактивні методи навчання. Інновації в освітній діяльності ми розглядаємо як використання нових знань, прийомів, підходів, технологій для одержання ефективного результату.

Аналіз попередніх досліджень. Проблему формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей висвітлено у працях Л. Борозенець, М. Євдокімова, Н. Кучеренко, Т. Лучкіна, Ю. Маслова, О. Метьолкіної, Е. Мірошніченко, R. Ellis, W. Widdowson. Учені зазначають, що іншомовна комунікативна компетентність є

невід'ємною складовою підготовки студентів немовних спеціальностей, оскільки сприяє продуктивній взаємодії з навколишнім світом, тобто успішному професійному становленню майбутнього фахівця.

Серед інноваційних технологій викладання можна назвати впровадження тренінгових форм навчання. Під тренінговими формами навчання розуміють створення системи тренінгів за спеціальністю, які проводяться поряд зі спеціальною професійною підготовкою і де також відображені основні проблеми та питання з навчальної дисципліни. У процесі тренінгу застосовується система методів активного навчання, а саме: робота в парах, робота в малих групах, дискусія, дебати, прес-конференції, інтерв'ю, відеозаписи, «мозкова атака», експертні групи, навчальні ігри, презентації тощо. Розвиток комунікативних умінь засобами тренінгів досліджували В. Киричок, А. Панфілова. Однак, необхідно констатувати, нині існує небагато досліджень, які б висвітлювали теоретичні та методичні аспекти застосування у практичній підготовці саме фахівців автомобільного профілю тренінгових технологій.

Мета статті — розкрити особливості формування іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів автомобільного профілю за допомогою інтерактивних методів навчання.

Наукова новизна зумовлена авторським підходом щодо проблематики використання інтерактивних методів, а саме тренінгів, дискусій, дебатів, у іншомовній професійній підготовці фахівців автомобільного профілю.

Виклад основного матеріалу. Основною метою іншомовної підготовки є формування, вдосконалення та розвиток особистості, здатної до досягнення необхідного рівня комунікативної компетентності. Слід зазначити, що виклад власних думок, особливо іноземною мовою, досить складний процес, як з лінгвістичної, так і з психологічної точки зору. Досить часто під час виступу люди не можуть структурувати мову, чітко сформулювати ідеї, спонтанно підібрати необхідні мовні засоби, вони відчують скутість, відчуття невпевненості і сильно хвилюються, що позначається на їх фізичному стані і, звичайно, на результатах їх виступу. Доведено, що однією з головних причин страху висловлюватися перед незнайомими людьми іноземною мовою є відсутність у них комунікативних навичок.

Для студентів немовних спеціальностей, урахувавши недостатню кількість відведених годин для вивчення іноземної мови, зміст іншомовного навчання має бути оптимізованим з точки зору рівня професіоналізації, тобто тематико профорієнтаційним. Тенденція до професіоналізації іншомовної підготовки загалом реалізується у формуванні навичок спілкування за професійною тематикою, однак такий підхід, як свідчить практика, не дозволяє вирішувати задачу формування умінь та навичок, необхідних студентові для здійснення завдань професійного змісту. Тому формування іншомовної компетентності, яке передбачає сумісність іншомовних навичок з предметним змістом під час виконання професійних завдань, вбачається як підхід, у межах якого викладання дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» у навчальному плані змістовно буде спрямовано на досягнення цієї мети [3]. Іноземна підготовка у немовному навчальному закладі розуміється як навчання міжкультурної комунікації, нерозривно пов'язане з використанням сучасних інтерактивних методів. Наразі основним завданням іншомовного навчання є навчання професійно-орієнтованого спілкування, а навчальний процес має бути практикоорієнтованим. Отже, необхідно знайти універсальні методи, які дозволять досягти більш високого рівня підготовки фахівців шляхом інтеграції мовної та професійної сфер.

Метод навчання — це певний спосіб цілеспрямованої реалізації процесу навчання, досягнення поставленої мети. Варто зазначити, що нині у практиці іншомовної підготовки фахівців технічного профілю широко застосовуються інноваційні інтерактивні методи навчання. Ці методи будуються в основному на діалозі, який передбачає вільний обмін думками про шляхи вирішення тієї чи іншої проблеми та характеризуються високим рівнем активності студентів. Саме таке навчання прийнято вважати «найкращою практикою навчання» у сучасному навчальному закладі [4, с. 297]. До інтерактивних методів належать: тренінги, ділові ігри,

групова робота, дискусії, дебати, «мозковий штурм», метод проєктів, вебквести, метод кейс-стаді, «аналіз ситуацій» і т. д.

Зазначимо, що інтерактивні методи можуть бути використані на різних етапах навчання. Дослідження показують, що на іншомовних заняттях з їх використанням студенти засвоюють матеріал найбільш повно і з користю для себе, тобто вони усвідомлюють значущість навчального матеріалу і думають, яким чином будуть застосовувати отримані знання в ситуаціях реального життя або подальшого навчання [4, с. 298].

З метою формування іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей доцільно використовувати такі активні методи: імітаційні, які передбачають навчання професійним умінням і навичкам та пов'язані з моделюванням професійної діяльності, інакше кажучи, імітуються як ситуація, так і сама професійна діяльність; неігрові — передбачають аналіз конкретних ситуацій; рішення ситуаційних задач; вправи, виконання індивідуальних завдань; ігрові — розігрування ролей (рольова, ділова гра).

У педагогічному словнику «тренінг» розглядається як форма інтерактивного навчання, метою якої є розвиток міжособистісної та професійної поведінки. Аналіз наукової літератури дає нам можливість стверджувати, що немає в науці єдиного підходу до визначення поняття «тренінг». І. Вачков розглядає [2, с. 14]:

- тренінг як своєрідна форма дресури;
- тренінг як тренування, у результаті якого відбувається формування умінь і навичок ефективної поведінки;
- тренінг як форма активного навчання, метою якого є перш за все передача психологічних знань, а також розвиток деяких умінь і навичок;
- тренінг як метод створення умов для саморозкриття учасників і самостійного пошуку ними способів вирішення власних психологічних проблем.

У педагогіці зустрічається поняття «навчальний тренінг». Навчальний тренінг як активна навчальна діяльність студентів, під час здійснення якої майбутні фахівці виконують адаптовані до майбутньої професії тренінгові вправи під керівництвом викладача-тренера на основі спеціально підготовлених інструктивно-методичних матеріалів відповідних сучасним вимогам професійної діяльності. Навчальний тренінг за Г. Ковальчук розуміється як запланований процес модифікації знань, поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання в певному виді діяльності [5, с. 11]. Поділяючи точку зору В. Безпалька, навчальний тренінг ми розглядаємо як педагогічну технологію навчання, оскільки він має чіткий алгоритм використання та гарантує досягнення запланованого результату [1, с. 78]. Якщо основна мета тренінгу — сформулювати конкретні навички і вміння, він стає частиною процесу навчання або професійної адаптації. Тренінг з іноземної мови дає учасникам змогу не лише почути думку викладача чи подивитися на таблиці та схеми, а й практично застосувати отримані знання, перетворивши їх на вміння. Тому, тренінгові форми роботи з іноземної мови все ширше застосовуються в сучасних системах навчання.

Діалогічна мова іноземною мовою складніша, ніж монологічна, оскільки в ній повинні бути задіяні вміння не тільки говоріння, але й аудіювання. Реакція партнера по спілкуванню непередбачувана, крім того, логіка розвитку діалогу невідома партнерам заздалегідь. Існує безліч вправ і тренінгів з підготовки студентів до діалогу. Найпростішим з них є складання власних діалогів на основі готових. Але це застосовується лише на початковому етапі, коли необхідно оволодіти тактикою ведення діалогу, навчитися застосовувати різні мовні кліше. Наведемо деякі приклади навчальних діалогових вправ автомобільного профілю:

Завдання 1. Перекладіть речення і розіграйте діалоги в парах.

1.—Не розумію, що сталося з моєю машиною.

- Let me trace the fault.
- Будь ласка. Ти досвідчений водій?
- Yes, I am. I have been driving a car for fifteen years now. May be you have ran out of fuel?

- Бак майже повний.
- When did you have your plugs checked?
- Вчора. Карбюратор теж у порядку.
- У такому разі давай поїдемо до найближчої ремонтної станції.
- Good idea. They will have the car fixed.
- 2.— Коли тобі полагодили машину?
- Lastmonth. The engine is in good condition now. It was well greased.
- Добре. Мені теж треба лагодити машину. Послабились гальма(The brakes are slack).

Акумулятор розрядився(The battery has rub down).

- It can be easily done.
- Я радий це чути.
- 3.— Яку машину ти хочеш купити?
- I want a second-hand car. Could you help me?
- З великим задоволенням.
- I hear there are good cars on sale 42nd Street.
- Я знаю цей магазин. Давай поїдемотуди.
- Good idea. If I choose a car there, I won't have to bother any more.
- Цілком правильно.

Завдання 2. Прочитайте діалог і перекажіть його зміст.

At the repairing Shop

Client: Good afternoon! Can you help me? There is something wrong with the engine.

Master: Hi! What is wrong with it?

C: I don't know. It wouldn't start. May be the pistons and valves are in disorder.

M: Let's have a look! Well they are quite right.

C: And what about the crankshaft or electric spark plugs. I know absolutely nothing about the operating cycle of the engine.

M: Just a moment. Don't worry! We shall check up all units and how they work together. (*Some time later*).My God! There is no petrol in the tank. How can you move drive?

C: Really? Oh, I have forgotten to fill in the tank! I beg your pardon to trouble you!

M: No trouble at all. You are welcome.

Завдання 3. Перекладіть ірозрайтедіалог.

Tracing a fault

Nick: Peter? I know you are a good driver. I would like you to have a look at my car.

Peter: What's wrong with your car?

N: I don't know.

P: Let me have a look. When did you have your plugs checked?

N: Three days ago. I thought I had run out of fuel but the tank is half full.

P: The carburetor is in order but the engine is misfiring. I guess the battery has run down. It needs recharging.

N: Too bad.

P: Don't mention it, Nick. I'm very sorry I couldn't help you.

N: Well, you helped me to find the fault. Thanks a lot. Good-bye.

Для більш просунутого рівня, коли студенти вже можуть спонтанно реагувати на репліки партнера й аргументувати свою думку, пропонується використовувати на заняттях рольові ігри, дискусії на задану тематику. Тобто, на допомогу приходять інтерактивні методи, що дозволяють студентам взаємодіяти між собою, створюють атмосферу співробітництва.

Варто зазначити, що вводити інтерактивні методи навчання потрібно поступово, починаючи з роботи в парах або малих групах, де всі студенти отримують можливість брати участь в роботі, практикувати навички співробітництва, міжособистісного спілкування (зокрема, вміння активно слухати, виробляти загальну думку, вирішувати виникаючі розбіжності). У даному випадку завдання викладача — підібрати таку дискусійну тему, яка має, принаймні, дві

протилежні точки зору. При цьому кожна точка зору (варіант вирішення проблеми) має значне число своїх прихильників і підтримується переконливою аргументацією.

Навчивши студентів спілкуватися в малих групах, можна виносити обговорення дискусійних проблем на колектив. Одним з методів розвитку комунікативної компетентності, що використовується на цьому етапі є **дебати**. Його варто застосовувати, коли вже є досвід роботи в малих групах. Цей метод є досить складним як для студентів, так і для викладача, так як вимагається створення умов для успішної роботи (правильна постановка теми, розподіл ролей, забезпечення студентів додатковою інформацією або її джерелами, і т.д.). Дебати розвивають чотири основні мовні комунікативні вміння — аудіювання, читання, письмо і, перш за все, говоріння. На етапі підготовки до ігор спікери (гравці) аналізують літературу, створюючи опорні конспекти, анотації, тези, замітки, добірки цитат, коротко записують структуру мови, що розвиває читання та письмо. Безпосередньо під час гри в дебати удосконалюються вміння аудіювання та говоріння, а раунди перехресних питань дозволяють включити в цей процес всю групу. Для висловлення незгоди студенти використовують лексичні кліше, типу **I disagree with you, You are wrong**. Важливо, щоб учасники дебатів не переносили свої емоції на особистості один одного, вчилися вести дискусію дружельно і спокійно. Для цього при першому ознайомленні з такою формою проведення дискусії нами були розроблені правила:

- Keeturn speaking!
- Raise your hand to give your arguments!
- Don't interrupt others!
- Remember you have only 1 minute to express yourself!
- Be polite!

Слід зазначити, що дебати викликають великий інтерес у студентів, так як вони максимально наближені до реальної ситуації спілкування людей у соціумі. Отже, завдання викладача полягає в наступному — зробити все можливе, щоб комунікативна компетентність кожного студента була розвинена на достатньому рівні для його подальшої самореалізації в рамках міжкультурного спілкування.

Висновки. Відзначимо, що інтерактивне навчання дозволяє вирішувати одночасно кілька завдань. Воно розвиває комунікативні вміння та навички учнів, допомагає встановленню емоційних контактів між студентами, забезпечує виховне завдання, оскільки привчає працювати в команді, прислухатися до думки інших. Отже, ефективність формування іншомовної професійної комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей та становлення їх як компетентних і конкурентоспроможних фахівців залежить від вибору методів іншомовного навчання. Введення інтерактивних методів у практику іншомовної підготовки студентів технічних спеціальностей має низку переваг, оскільки вони ставлять студентів в активну позицію, що передбачає не лише засвоєння знань з мови, а й сприяє навчанню професійно-орієнтованого спілкування.

Література:

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. — М., 1989. — 178 с.
2. Вачков И. В. Основы технологии группового тренинга. Психотехника: [Учебное пособие] / И. В. Вачков. — М: Издательство «Ось-89», 1999. — 178 с.
3. Костенко Н. І. Особливості формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів ВНЗ нефілологічних спеціальностей [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Znpkhist/2012.
4. Сумцова О. В. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции студентов технических вузов при использовании активных методов обучения иностранному языку / О. В. Сумцова // Молодой учёный. — 2012. — №2. — С. 297-298.
5. Тренінгові технології навчання з економічних дисциплін : [Навч. посіб.] / Г. О. Ковальчук, Н. Ю. Бутенко, М. В. Артюшина та ін. — К. : КНЕУ, 2006. — 320 с.

У статті розглядаються особливості формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців автомобільного профілю за допомогою інтерактивних методів навчання.

Визначено особливості застосування тренінгів у іноземній професійній підготовці. Охарактеризовано поняття «тренінг». Наведено приклади комунікативних тренінгів на заняттях іноземної мови майбутніх фахівців автомобільного профілю.

Ключові слова: іноземна комунікативна компетентність, іноземна професійна підготовка, тренінг, інтерактивні методи навчання.

В статье рассматриваются особенности формирования иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности будущих специалистов автомобильного профиля с помощью интерактивных методов обучения. Определены особенности применения тренингов в иноязычной профессиональной подготовке. Охарактеризовано понятие «тренинг». Приведены примеры коммуникативных тренингов на занятиях иностранного языка будущих специалистов автомобильного профиля.

Ключевые слова: иноязычная коммуникативная компетентность, иноязычная профессиональная подготовка, тренинг, интерактивные методы обучения.

The article discusses the formation peculiarities of foreign language professional communicative competence of future automobile profile specialists using interactive methods of teaching. Some features of trainings application in the foreign language preparation are determined. It is characterized the concept of «trainings». The examples of communication trainings for future automobile profile specialists are given.

Keywords: language communicative competence, professional foreign language training, trainings, interactive methods of teaching.